

РОЗВИТОК ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА-ДОШКІЛЬНИКА В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН В ОСВІТІ

Лебедик Леся,
професор кафедри психології
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка,
доктор педагогічних наук, професор

Розвиток особистісно-професійної компетентності педагога-дошкільника з профілактики та корекції девіантної поведінки

Анотація. У тезах розглянуто проблему формування особистісно-професійної компетентності педагога дошкільної освіти в контексті профілактики та корекції девіантної поведінки дітей. Визначено сутність поняття «особистісно-професійна компетентність педагога-дошкільника», розкрито її основні структурні компоненти (когнітивний, операційно-діяльнісний, мотиваційно-ціннісний, рефлексивний). Акцентовано увагу на профілактичному та корекційному аспектах діяльності вихователя, важливості створення сприятливого середовища та партнерської взаємодії з батьками.

Ключові слова: особистісно-професійна компетентність, педагог дошкільної освіти, девіантна поведінка, профілактика, корекція, педагогічні умови, саморозвиток.

Актуальність проблеми розвитку особистісно-професійної компетентності педагога-дошкільника з профілактики та корекції девіантної поведінки викликана зростанням проявів девіантної поведінки у дітей дошкільного віку (агресивність, тривожність, імпульсивність, порушення норм спілкування) обумовлює необхідність формування у педагогів закладів дошкільної освіти спеціальних компетентностей. Раннє виявлення та попередження поведінкових відхилень сприяє гармонійному розвитку особистості, соціалізації та зниженню ризику ускладнень у подальшому шкільному житті.

Важливе місце в дослідженні проблеми розвитку особистісно-професійної компетентності педагога-дошкільника з профілактики та корекції девіантної поведінки займають наукові праці В. Демиденка, В. Оржеховської [4] О. Пилипенка [4], Н. Пихтіної [5], Т. Федорченко [6] та ін. Означена проблема вивчалася нами у попередніх дослідженнях [3, с. 294–297] і спільно з О. Блохою [1, с. 132–135] і В. Стрельниковим [2, с. 11–18]. На основі цих досліджень маємо на меті розкрити сутність особистісно-професійної компетентності педагога-дошкільника, структурні компоненти означеної компетентності, профілактичний та корекційний аспекти діяльності педагогів-дошкільників, педагогічні умови розвитку компетентності майбутніх педагогів-дошкільників у закладах вищої освіти та перспективи розвитку особистісно-професійної компетентності педагога-дошкільника з профілактики та корекції девіантної поведінки.

Стосовно сутності особистісно-професійної компетентності педагога-дошкільника, то ця компетентність трактується як інтегральне утворення, що поєднує професійні знання, практичні уміння, педагогічні здібності та ціннісні орієнтації. У контексті профілактики й корекції девіантної поведінки вона передбачає: розуміння психологічних особливостей дітей дошкільного віку; володіння методами педагогічної

діагностики; здатність до партнерської взаємодії з батьками; уміння реалізовувати корекційно-виховні стратегії; розвиток власної емоційної стабільності та емпатії.

Структуру означеної компетентності складають когнітивний, операційно-діяльнісний, мотиваційно-ціннісний і рефлексивний компоненти.

Когнітивний компонент містить систему знань про природу девіацій, їх причини, класифікацію, особливості проявів у дошкільників. Операційно-діяльнісний – володіння практичними прийомами профілактики та корекції (ігрова терапія, арт-терапія, казкотерапія, комунікативні тренінги тощо). Мотиваційно-ціннісний – установку на гуманістичні підходи, орієнтація на дитину як на унікальну особистість. Рефлексивний – здатність до самоаналізу, усвідомлення власних професійних дій, корекція власної поведінки.

Профілактичний аспект діяльності педагога-дошкільника з профілактики та корекції девіантної поведінки складають: 1) організація розвивального середовища, що знижує ризик виникнення девіантних проявів; 2) формування у дітей соціально прийнятних моделей поведінки через гру, художню діяльність, взаємодію з ровесниками; 3) співпраця з батьками щодо вироблення єдиних виховних підходів, що запобігають неконструктивним стилям поведінки.

Корекційний аспект діяльності педагога-дошкільника з профілактики та корекції девіантної поведінки містить: 1) використання індивідуальних та групових занять з розвитку емоційно-вольової сфери дітей; 2) застосування методів ненасильницької комунікації та позитивної дисципліни; 3) залучення мультидисциплінарної команди (психолога, логопеда, соціального педагога) для комплексної підтримки дитини.

До педагогічних умов розвитку особистісно-професійної компетентності педагога-дошкільника з профілактики та корекції девіантної поведінки відносимо: 1) професійну підготовку майбутніх педагогів-дошкільників у закладах вищої освіти з акцентом на психолого-педагогічні дисципліни; 2) постійне підвищення кваліфікації, участь у тренінгах, семінарах, супервізіях; 3) створення в колективі атмосфери співробітництва, взаємодопомоги й підтримки інновацій; 4) використання сучасних технологій (онлайн-ресурсів, інтерактивних методик) для саморозвитку та професійної рефлексії.

Перспективами розвитку особистісно-професійної компетентності педагога-дошкільника з профілактики та корекції девіантної поведінки є: 1) інтеграція превентивних і корекційних програм у систему дошкільної освіти; 2) упровадження міждисциплінарних освітніх курсів, що поєднують психологію, педагогіку, соціологію; 3) активізація науково-дослідної діяльності педагогів-дошкільників із вивчення ефективності профілактичних технологій.

Отже, розвиток особистісно-професійної компетентності педагога-дошкільника у сфері профілактики та корекції девіантної поведінки є стратегічним завданням сучасної освіти. Компетентний педагог здатен не лише попереджати відхилення в поведінці, а й створювати умови для гармонійного розвитку дитини, формування її соціальної зрілості та психологічної стійкості.

Список використаних джерел

1. Лебедик Л. В., Блоха О. М. Використання арт-терапевтичних методів у психокорекційній роботі в умовах воєнного стану. *Психологія і соціальна робота у XXI столітті* : зб. наук. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. форуму (20-22 листоп. 2024 р., м. Полтава). Полтава, 2024. 531 с. С. 132–135.
2. Лебедик Л. В., Стрельников В. Ю. Психологічні механізми резилієнтності переміщених осіб в умовах воєнного стану. *Постметодика*. 2025. № 1 (144). С. 11–18. URL: <https://ed.pano.pl.ua/handle/022518134/2100>
3. Лебедик Л. Сучасні стратегії діяльності шкільного психолога щодо формування в учнівської молоді професійних ціннісних орієнтацій. *Сучасні стратегії*

сталого розвитку держави та суспільства: наукові горизонти та перспективи : збірник матеріалів II-ї наук.-практ. конф. за міжнар. участю / за наук. ред. О. В. Чепелюк, В. Д. Філіппової, В. М. Демченка. Хмельницький: ХНТУ, 2025. Т. 2. 728 с. С. 294–297.

4. Оржеховська В. М., Пилипенко О. І. Превентивна педагогіка : навч.-метод. посіб. Черкаси : Вид. Чабаненко Ю. 2006. 282 с.

5. Пихтіна Н. П. Профілактика негативних проявів у поведінці дітей : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. 376 с.

6. Федорченко Т. Є. Рання профілактика негативних проявів у поведінці дітей : навч.-метод. посіб. К. : ТОВ «ХІК», 2003. 128 с.

Мисик Олеся,
доцент кафедри дошкільної та
спеціальної освіти,
психології і фахових методик
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії,
кандидат педагогічних наук, доцент

Застосування елементів українських народних традицій у формуванні професійних цінностей майбутнього вихователя

Анотація. У статті досліджується педагогічний потенціал українських народних традицій у формуванні професійних цінностей майбутніх вихователів за освітнім рівнем фаховий молодший бакалавр. Акцент робиться на практичних аспектах інтеграції народознавчих компонентів в освітній процес для розвитку професійної ідентичності, етичної та культурної чутливості, а також компетентностей для ефективної взаємодії з дітьми та родинами. Представлено приклади інтерактивних методів навчання, які сприяють розвитку творчого мислення, емпатії, комунікативних навичок та усвідомленого ставлення до культурної спадщини.

Ключові слова: українські народні традиції, професійні цінності, майбутній вихователь, педагогічна підготовка, етнокультурне виховання, професійна ідентичність, народна іграшка, інтеграція родини

Формування професійних цінностей у майбутніх вихователів є важливою складовою педагогічної підготовки, що забезпечує розвиток компетентностей, необхідних для роботи в закладі дошкільної освіти. Сучасні підходи до підготовки студентів передбачають використання елементів українських народних традицій як ресурсу для розвитку моральної, естетичної та культурної чутливості. Народні іграшки, обрядові практики, пісні, заклички та ігрові традиції слугують ефективними інструментами формування професійної ідентичності та цінностей, що визначають ставлення вихователя до дітей, родин та суспільства.

У дослідженнях Левінець Н. В. визначено, що впровадження народних традицій у фізичне виховання дітей дошкільного віку сприяє формуванню професійної готовності майбутніх вихователів до застосування цих традицій у педагогічному процесі. Дослідження показало, що успішне формування професійної готовності може бути забезпечене через науково обґрунтований добір змісту навчальної інформації, систематичне впровадження народних традицій в освітній процес та використання комплексу педагогічних умов і методів навчання [3].